

Юлія Павленко

*доктор філологічних наук, доцент
м. Київ*

ПИТАННЯ ПРО ВИБІР МОВИ В РОМАНАХ ТЕТЯНИ ДЕ РОНЕ «КЛЮЧ САРИ», «РОЗА»

Французьку письменниця Тетяна де Роне можна назвати яскравим прикладом сучасного автора. Вона є активним користувачем усіх найвідоміших соціальних мережах, пише, використовуючи різні жанри та відповідаючи запитам масової літератури, входить до списків бестселерів. Усе це, а також переклад її творів на 40 мов дозволили їй увійти у список всесвітньовідомих французьких письменників нашого часу.

Питання про мову для Тетяни де Роне ніколи не було проблемою. Народившись в сім'ї батька-француза та матері-англійки, вона отримала ім'я на честь російської бабусі і з дитинства говорить на двох мовах. Для сім'ї, в якій вона виросла, як і для її теперішньої властиво переходити з французької на англійську і навпаки. В одному інтерв'ю Тетяна де Роне зізнається, що у підліткову віці писала вірші та вела щоденники на англійській мові – тепер вони зберігаються в її підвалі з надписом «Ніколи не друкувати». Творче письмо майбутня французька письменниця вивчала в Англії. Якщо для її біографії білінгвальність є природною і не ставить додаткових питань, то в художній творчості двомовність письменниці відкриває свою метафоричну природу, вказуючи на розширення текстового повідомлення її романів.

Лише у двох найвідоміших своїх романах Тетяна де Роне перейшла на англійську, зробивши це ненавмисно, не переслідуючи жодних прагматичних цілей. Вибір мови як і вибір місць, що стали одними з головних героїв романів, відбувався органічно за логікою магії художнього письма. Письменниця зізнається, що особливо цікавиться пам'яттю місць, вірить, що стіни зберігають у собі дух того, що змогли почерпнути у травматичних подіях минулого. Дві травми історичного характеру, пропущені крізь індивідуальний досвід, спонукали появу «Ключа Сарі» (2007) та «Рози» (2011).

Справжня популярність прийшла до Тетяни де Роне саме з її дев'ятим романом «Ключ Сарі», який вона вперше для своєї письменницької кар'єри написала англійською мовою. Чоловік письменниці, який виступив першим читачем рукопису, не одразу

навіть збагнув, що текст написано не французькою. З боку сюжету вибір мови аргументується тим, що головною героїнею виступає американська журналістка Джулія, яка висвітлює шістдесяті річницю трагедії на велодромі в д'Івері (масового арешту понад 13 тисяч людей, в основному євреїв, які були депортовані в Освенцим 1942 року), а знаходить своє французьке коріння та ключик до самопізнання. Саме англійська мова рукопису стала причиною перших відмов французьких видавництв цьому роману у друці.

Вдруге до англійської мови Тетяна де Роне прийшла в романі, дія в якому занурює читача у часи перебудови Парижу, коли цілі квартали, зі своїми вуличками, будинками, долями пішли у небуття. Будинок на вулиці Хільдеберта, якій також судилося стати історією, похованою під бульваром Сен – Жермен. На думку письменниці, біля сучасної станції метро з однойменною назвою можна кутовим зором вловити димку того простого і затишного життя, яке панувало до перебудови, якщо знати, що шукати. Тож Тетяна де Роне веде читача крізь час не заради ностальгії – а з метою усвідомлення справжніх цінностей.

Сама для себе письменниця пояснює вибір мови у психологічному ключі: щоб писати на темних сторінках французької історії їй потрібне чорнило іншої мови (до речі, рукопис цих творів вона також створила письмово, без сучасних технічних гаджетів). Англійська мова дозволяє їй дистанціюватися від болю французької історії з метою створення роману.

Тетяна де Роне ніколи не перекладає свої англійські романи на французьку сама, не вважаючи себе перекладачем. На її думку, щоб перекладати себе, потрібен певний погляд на власну роботу – а вся аналітична оптика та феноменологічний досвід сприйняття події, що стала романом, були задіяні письменницею на стадії написання. Це не стає перешкодою на шляху її романів – у перекладі інших професійних перекладачів на французьку – до верхніх рядків у списках бестселерів.

Переклад англійських романів французької письменниці призводить водночас до метаморфоз назв творів. «Ключ Сари» (*Sarah's Key*) у французькому перекладі став «Її звали Сара» (*Elle s'appelait Sarah*) – в назві нівельовано важливу для тексту метафору, але підкреслено історичний аспект. Другий роман вийшов у світ англійською мовою під назвою “Дім, який я любила” (*The House I*

Loved), французькою під назвою “Роза”, у перекладі російською був небезпідставно перейменованій на “Дім, де мене любили”. Милозвучний англійський варіант заголовку вказував на головний топос твору та зникомість часу. Ім’я головної героїні твору винесено у французькій версії в сильну позицію заголовку, кристалізуючи ефемерне минуле в цеглі теперішнього.

Тож англійська та французька гармонійно поєднуються в текстах Тетяни де Роне, працюючи на одну мету, реалізуючи спільні завдання, конструктивно допомагаючи і авторці, і читачам.